

УДК 629.33:629.016

Андріюк І.Р., студент гр. 274-20-1

Наукові керівники: Олішевська В. Є., к.т.н., доцент кафедри автомобілів та автомобільного господарства, Кривда В. В., к.т.н., доцент кафедри автомобілів та автомобільного господарства

(Національний технічний університет "Дніпровська політехніка", м. Дніпро, Україна)

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВИКЛИКАЮТЬ ЗМІНУ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ АВТОМОБІЛІВ У ПРОЦЕСІ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Актуальність теми. Технічний стан – це сукупність властивостей об'єкту, що змінюються в процесі експлуатації, і характеризуються в певний момент ознаками, які встановлено технічною документацією. Технічний стан автомобілів – дуже важлива характеристика, тому що значно впливає на ефективність використання автомобільного транспорту та надійність транспортних засобів. Надійність – це комплексна властивість автомобілів, яка підрозділяється на складові: безвідмовність, довговічність, ремонтпридатність і збереженість [1]. Але під час експлуатації відбувається зміна технічного стану автомобілів, що тягне за собою зростання питомих витрат на запасні частини, технічне обслуговування та ремонт [2]. Тому дослідження факторів, які впливають на зміну технічного стану автомобілів у процесі експлуатації, є актуальною задачею.

Мета роботи. Дослідження зміни технічного стану автомобілів і аналіз факторів, що впливають на зміну технічного стану автомобілів у процесі експлуатації.

Основний матеріал. Технічний стан автомобіля і його елементів визначається кількісними показниками. В процесі роботи автомобіля показники його технічного стану змінюються від початкових, що відповідають новому автомобілю, до гранично допустимих, а потім і до граничних значень, при яких подальше застосування за призначенням неприпустиме або недоцільне.

Основною причиною, що викликає зміну технічного стану, є зношування деталей, вузлів, агрегатів і систем автомобіля, що виражається в руйнуванні поверхонь сполучених деталей, у порушенні їх первісних геометричних форм, обсягу, ваги тощо [2]. Мірою оцінки зношування є знос, який виражається в одиницях довжини, маси чи об'єму. Основними характеристиками процесів зношування є швидкість та інтенсивність зношування, які визначаються як відношення зносу до інтервалу часу його виникнення та відношення зносу до відстані (км), на якому відбулося зношування, відповідно. Наслідком зношування деталей, вузлів, агрегатів і систем автомобіля є порушення трибосполучень, кінематичних зв'язків та роботи всього об'єкта в цілому.

Основною причиною зношування є тертя, що виникає при відносному переміщенні деталей. У автомобілях мають місце такі види тертя: сухе, рідинне, граничне та напіврідинне. Сухе тертя – це тертя двох тіл за відсутності на поверхнях тертя введеного мастильного матеріалу. При рідинному терті мастильний шар повністю відокремлює робочі поверхні деталей і має товщину, що забезпечує нормальний обсяг масла. Зношування при цьому буде мінімальне. Граничним називається тертя, яке виникає у разі, коли поверхні тертя розділені шаром мастила настільки малої товщини, що властивості цього шару відрізняються від об'ємних властивостей, а сила тертя залежить від природи і стану поверхонь, що труться. Напіврідинне тертя виникає при пуску та зупинці двигуна, при високих температурах і навантаженнях, а також у разі недостатньої подачі мастила та її в'язкості.

За характером руйнування розрізняють такі види зношування: механічне, молекулярно-механічне та корозійно-механічне. Механічне зношування є наслідком механічних впливів і включає абразивне, гідроабразивне, газоабразивне, втомне,

ерозійне і кавітаційне зношування. Абразивне зношування виникає в результаті ріжучого або дряпаючого впливу на поверхню тертя твердих частинок абразиву, що знаходяться у вільному або закріпленому стані. Гідроабразивне та газоабразивне зношування є результатом дії твердих частинок, що захоплюються рідиною або газом. Воно характерне для деталей мастильної системи та системи живлення двигунів через такі забруднення, як продукти зносу, нагар і пил. Втомне зношування може відбуватися як при терті коченням, так і при терті ковзанням в результаті повторного деформування матеріалу і виникнення тріщин. Прикладом може бути зношування жолобників поворотного кулака і колінчастого валу. Ерозійне зношування часто зустрічається на поверхнях деталей охолоджувальної та випускної систем двигуна. Різновидом ерозійного зношування є електроерозійне зношування поверхонь внаслідок впливу розрядів при проходженні електричного струму. Приклад – підгорання контактів у замку запалювання, переривника-розподільника, реле стартера тощо. Кавітаційне зношування спостерігається на зовнішніх поверхнях гільз циліндрів двигуна та на лопатях водяних насосів системи охолодження. Суть процесу кавітації полягає в утворенні, а потім поглинанні парогазових бульбашок в рідині, що рухається по поверхні, при певних співвідношеннях тисків і температур у змінних перерізах потоку. Руйнування кавітаційних бульбашок супроводжується гідравлічними ударами по поверхні деталі та утворенням каверен, порожнин.

Найбільш руйнівними процесами в автомобілі (особливо в деталях кузова) є корозійні процеси (корозійно-механічне зношування), які відбуваються під хімічним або електрохімічним впливом зовнішнього середовища, внаслідок чого металеві матеріали переходять в окислений стан і змінюють свої фізико-механічні властивості.

Електрохімічна корозія буває атмосферна (волога) та в рідкій фазі (в електроліті), хімічна поділяється на газову (суха) та в рідкій фазі (в неелектроліті). Прикладами деталей, схильних до впливу атмосферної корозії, є днище кузова, внутрішні поверхні крил і всі незабарвлені металеві деталі. Корозія в рідкій фазі (електроліті), наприклад, корозія внутрішніх стінок системи охолодження двигуна, протікає під поверхнею електроліту без присутності кисню повітря. Суха газова корозія протікає без електричного струму в умовах впливу на метал сухих газів. Прикладом може бути окислення поверхні камери згоряння, дзеркала циліндра двигуна і внутрішніх поверхонь випускних труб. Прикладом хімічної корозії в рідкій фазі служить корозія стінки паливного бака, що відбувається під впливом на метали сполук, смол і органічних кислот, що знаходяться в нафтопродуктах.

Втомленість і корозія є не тільки складовими при зношуванні, але можуть бути і самостійними процесами старіння, які прискорюють високі та низькі температури повітря, їх перепад, сонячні промені та підвищена вологість. Старіння проявляється у розтріскуванні дерев'яних деталей, помутнінні засklenня, вицвітання лакофарбового покриття, його розтріскуванні та втраті блиску, втраті еластичності гумових деталей.

Висновки. Проведений аналіз показав, що на зміну технічного стану автомобілів у процесі експлуатації впливають наступні фактори: зношування, втомленість та корозія деталей, вузлів, агрегатів і систем автомобіля.

Перелік посилань

1. Ремонт автомобілів : навч. посіб. / В. Я. Чабанний, С. О. Магопець, О. Й. Мажейка, В. М. Кропівний, І. Ф. Василенко та ін.; за ред. В. Я. Чабанного. – Кіровоград : Кіровоград. район. друк., 2007. – Кн. 1. – 720 с.

2. Левкович М. Г. Конспект лекцій з дисципліни «Відновлення деталей» для студентів всіх форм навчання за напрямком підготовки 6.070106 «Автомобільний транспорт» / М. Г. Левкович, П. В. Босюк, М. Д. Радик. – Тернопіль : ТНТУ, 2014. – 118 с.